

УДК 550

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ТА ІНСТРУМЕНТИ ЕКОЛОГІЧНОЇ ДІАГНОСТИКИ

Федірко М.М., канд. екон. наук, доцент

E-mail: mykhailofedirko12@gmail.com

Солтис Д.І., студент, група АГР-21

E-mail: soltisdennis2@gmail.com

Шушпанов Д.Г., д-р. екон. наук, доцент

Західноукраїнський національний університет

Постановка проблеми. Оцінювання і діагностика екологічного стану навколишнього середовища є необхідною передумовою проведення в подальшому із використанням отриманої інформації, аналізу, прийняття відповідних рішень, виконання певних дій. Важливе значення в цьому аспекті має оцінювання ступеня екологічної безпеки, оскільки отриманні дані повинні стати основою для розроблення та реалізації стратегії її підвищення. Невирішеними в цьому плані залишається питання, щодо вибору підходу до оцінки екологічної безпеки її методики, доцільність використання певних методів оцінки екологічної безпеки для різних цілей. Виходячи з вище викладеного можна стверджувати, що для розробки та реалізації ефективної системи управління екологічною безпекою актуальним є створення класифікації методів оцінювання та діагностики екологічного стану навколишнього середовища.

Виклад основного матеріалу. На теперішній час науковці присвячують свої дослідження різноманітним методам оцінки та екологічної діагностики навколишнього середовища. Значна частина досліджень присвячується біоіндикації, як методу оцінки стану навколишнього середовища. Це обумовлено об'єктивністю, високою чутливістю, можливістю в першому наближенні оцінити рівень екологічної безпеки. Проте, існує декілька підходів щодо побудови методики, яка застосовується при розробці структури соціогенного класу екологічної безпеки та ієрархічної структури методів оцінки стану навколишнього середовища. Відповідно до розробленої класифікації всі методи оцінки стану екологічної небезпеки (ЕН) поділяються на два типи: інтегральні та диференційні. Диференційні методи широко відомі і знайшли своє відображення у численних дослідженнях, тому у цій публікації їх характеристика не приводиться. Інтегральні методи поділяються на два класи: розрахункові (що характеризується кількісними показниками) та біоіндикацію (непрямі методи оцінки).

Слід зауважити, що подібну класифікацію можна запропонувати і для оцінки стану ЕН окремих компонентів довкілля – гідросфери, атмосфери та літосфери. У цьому випадку слід тільки обмежитись чинниками впливу на компоненти навколишнього середовища, які оцінюються. До розрахункових методів оцінки ЕН слід віднести індексну оцінку та оцінку ризику. Суть

індексних методи інтегральної оцінки стану ЕН зводиться до встановлення індексу у вигляді конкретного виду функції, значення якої може змінюватись у певних межах, і до якої входять показники стану окремих компонент довкілля (гідросфери, атмосфери та літосфери). Такий показник претендує на комплексну оцінку стану ЕН регіону, промислового чи іншого об'єкту.

Індексна інтегральна оцінка стану ЕН має суттєвий недолік – внаслідок індивідуального вибору кожним дослідником виду функції, яка б (за переконанням цього дослідника) адекватно описувала стан ЕН через його диференціальні показники, індексні методи оцінки є суб'єктивними, функцію залежності між комплексними розрахунковими оцінками стану ЕН, введених різними дослідниками, знайти важко, а, здебільшого, і неможливо. Значення цих показників не допоможуть також вибрати стратегію застосування організаційних чи технічних заходів із метою мінімізації рівня ЕН.

Висновки. Реально існуючі загрози екологічній безпеці підтверджують необхідність вдосконалення системи і процесу її забезпечення, що передбачає їх запобігання, виявлення та локалізацію, а також формування безпосередньо ефективного механізму запобігання виникненню небезпеки для здоров'я людей та деградації природних ресурсів і біорізноманіття від можливого негативного впливу екодеструктивних чинників на навколишнє природне середовище. Тому дуже важливо, на відміну від традиційного уявлення, розглядати систему екологічної безпеки не як елемент екологічної політики, а як сукупність елементів (суб'єкти, об'єкт, цілі, завдання, принципи, організаційна структура тощо) та взаємопов'язаних підсистем: інформаційно-аналітичної, забезпечувальної, функціонально-інструментальної, результативно-цільової.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Рильський О.Ф./ Пігментсинтезуюча здатність бактерій – біоіндикатор забруднення навколишнього природного середовища // Вісник Запорізького національного університету. Біологічні науки. – 2009. – № 1. – С. 122-128.
2. Шкуратов О. І. Методологічні основи формування системи екологічної безпеки в аграрному секторі економіки / О. І. Шкуратов // Збалансоване природокористування. - 2016. - № 1. - С. 153-158. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Zp_2016_1_32.
3. Kozina, T., Ovcharuk, O., Trach, I., Levytska, V., Ovcharuk, O., Hutsol, T., Mudryk, K., Jewiarz, M., Wróbel, M., Dziedzic, K. Spread Mustard and Prospects for Biofuels. Renewable Energy Sources. Engineering, Technology, Innovation: ICORES 2017, 2018. 791-799. DOI 10.1007/978-3-319-72371-6_77.